

Gilles Legardinier • POTPUNO SPALJEN!

GILLES LEGARDINIER

POTPUNO SPALJEN!

Prevela s francuskoga
Maja Ručević

Zagreb, 2017.

Naslov izvornika
Gilles Legardinier
Complètement cramé!

© 2012, Fleuve Éditions, Département d'Univers Poche
Copyright © za hrvatsko izdanje Maja Ručević i Znanje d.o.o. 2017.

Sva prava pridržana. Ni jedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo
kojem obliku bez prethodnog dopuštenja nakladnika.

1.

Bila je noć, pomalo hladno. U srcu Londona, ispod ostakljene nadstrešnice na ulazu u hotel Savoy, jedan se postariji čovjek u smokingu nervozno ushodaao prebirući grozničavo po svom mobitelu. Organizator prijema koji se odvijao u velikom salonu izišao je iz dvorane i prišao bliže, propuštajući kroz okretna vrata zvuk puhačkog orkesta koji je svirao Colea Portera.

— Gospodin Blake još ništa nije javio? — upitao je.

— Pokušavam sve što mogu da ga dobijem, ali ne odgovara. Dajte mi još minutu.

— To je vrlo nezgodno. Nadam se da mu se ništa loše nije dogodilo...

»Jedino opravdanje bi mu bilo da umire!« pomisli čovjek s telefonom.

Čim je organizator otišao, birao je kućni broj svog najstarijeg prijatelja. Nakon poruke telefonske sekretarice, jednoličnim glasom izjavi:

— Andrew, Richard je. Ako si tamo, preklinjem te, javi se. Ovdje te svi čekaju. Više ne znam što da im kažem...

Njegov se kolega u tom trenu javi.

— Gdje me to svi čekaju?

— Bogu hvala, tu si! Nemoj mi samo reći da si zaboravio večer dodjele Nagrade za poslovnu izvrsnost... Obavijestio sam te ranije da ću se zauzeti da budeš imenovan.

— Lijepo od tebe, ali meni se to ne da.

— Andrew, ne samo da si imenovan, nego si dobitnik. Evo, javljam ti to, ti si osvojio nagradu.

— Dirljivo. I što dobivamo? S obzirom na dob učesnika, sigurno nije ništa hrskavo u pitanju. Klistir? Laparoskopiju?

— Zaista nije trenutak za šalu. Odjeni se i kreni.

— Ne idem ja nigdje, Richarde. Sjećam se da si mi govorio o toj nagradi, ali se također dobro sjećam da sam ti rekao da me to ne zanima.

— Jesi li ti svjestan u kakav me položaj dovodiš?

— Sam si se doveo u tu situaciju, stari moj. Nisam ništa tražio. Zamisli da ja za tebe naručim dvije tone kamenica jer si mi drag, a onda poslije pravim cirkus samo kako bi ih ti pojeo...

— Dođi smjesta ili... Ili ću reći tvojoj čistačici da se baviš vudu ritualima i nikad više neće kročiti kod tebe.

Blake na tu prijateljevu rečenicu umre od smijeha.

— Mora da si u nekoj teškoj frci kad izmišljaš takve budalaštine! Zamisli, uplašiti Margaret. Stvarno. To je kao da ja tebi zaprijetim da ću ti ženu poslati u Službu za zaštitu dobrog ukusa zbog onog što je izvela od svoje frizure i vaše pudlice...

— Ne miješaj Melissu u to. Ne šalim se, Andrew. Znaš za što sam sve sposoban ako se ne pojaviš...

— Kao onaj put kad si me htio otkucati za krađu kućnog ljubimca majmuna gospođe Robertson? Pa do kraja života je ostala uvjerena da si ga ti pojeo. Margaret ti ionako nikad neće povjerovati. Reći ću joj da se drogiraš. Ako ti uspije da ona da otkaz, plaćam ti sedam dana na Bahamima s tvojom ženom i njezinom kosom.

— Prestani o frizuri moje žene! — iznervirao se Ward. Andrew, dosta je! Pretrgao sam se da dobiješ tu nagradu, izvoli biti ljubazan i dođi po nju, i to brzo.

— Obožavam kad povisiš ton. Upravo me ta tvoja vatrena strana očarala u mladosti. Zahvalan sam ti što se trudiš, ali ne računaj na mene u ovoj igri. Nisam te iznevjerio. Rekao sam ti to na samom početku. Takve večeri su dosadne, a trofeji koje si ti ljudi ponosni sami na sebe dodjeljuju ne vrijede ništa. Neću doći. Ali ako ti želiš svratiti na piće, dobrodošao si, nisam ništa planirao večeras.

Ward se zapjeni od bijesa:

— Slušaj me, Blake: ako me nasadiš, dovest ćeš u pitanje naše prijateljstvo.

— Dragi moj Richarde, nakon toliko vremena, ako smo se ikad trebali ljutiti jedan na drugog, onda smo to već mogli stotinu puta dosad. Oko čega se natežemo i što sve trpimo...

U preko pedeset godina, Andrew Blake je zbilja često znao iznervirati svog kolegu, ali večeras mu je to itekako polazilo za rukom.

— Andrew, molim te...

— U ovakvom stanju, jedino me još ti možeš malko razveseliti. Jednostavno im reci da sam se udario u glavu i da se više ne sjećam ni svog imena. A večer možeš prodrmati i tako da im kažeš da sam umislio da sam Bob Spužva i kako sam te u posljednjem trenutku lucidnosti preklinjao da nagradu preuzmeš u moje ime. Možeš je čak i zadržati.

Organizator je ponovo izišao iz hotela da provjeri stanje. Prije nego što se približio, Ward je prošaptao svom prijatelju:

— Platit ćeš mi za ovo, stari moj.

— Život se već pobrinuo da te osveti, prijatelju moj. I ja tebe ljubim puno.

Richard Ward prekine poziv i zauzme namještenu pozu kako bi objavio:

— Andrew Blake je upravo hitno hospitaliziran.

— O Bože!

— No nije u životnoj opasnosti. Ako vam odgovara, ja mogu preuzeti nagradu u njegovo ime. Znam da će mu biti krivo jer vam je pokvario večer...

2

Andrew Blake je sjedio u svom uredu. Zaklopio je laptop i zatvorio oči. Usredotočen na osjet opipa poput slijepca, polako je rukama klizio svakom stranom mašine, milujući glatku površinu drveta. Prije njega je na ovoj opremi radio njegov otac. Tada nije bilo ni informatike ni mjesečnog izvještaja. Drugo neko vrijeme.

Još uvijek zatvorenih kapaka, prebirao je prstima po zaobljenom rubu ploče od istrošene hrastovine, milovao bočne podupirače i mesingane drške ladica. Blagost drveta, svježina metala. Koliko uzbuđenja, uspomena... Tom se ritualu predavao svaki put kad bi se osjećao vrlo loše, zasićeno. Tako je bilo i večeras. Taj komad opreme je bila jedina preostala netaknuta stvar koja mu je pripala od male tvrtke koju je naslijedio. Sve se drugo s vremenom izmijenilo: adresa, promet, uređaji, ambijent, ljudi, on. Evoluiralo do mjere da Andrew često ni sam više nije shvaćao čemu je to posvetio najveći dio svog života.

Još uvijek zatvorenih očiju, izvukao je posljednju donju ladicu s desne strane i posegnuo prstima u unutrašnjost. Napipao je po veliku spajalicu koju je kao dijete jedva mogao podići, tri izlizana notesa, upaljač i jedan brončani pritiskivač za papir koji su mu poklonili zaposlenici. Toliko mnogo relikvija koje su ga ne samo pod-

sjećale, već i zbilja vraćale u vrijeme kad je život bio mnogo lakši, kada nije sve ovisilo o njemu, kada nije bio najstariji. Prebivajući po tim svakodnevnim predmetima, ponovo bi oživljavao svijet koji ga je nekad ranije okruživao; od prastare zvonjave telefona do mirisa maziva i vrućeg lima koji su dopirali iz obližnje radionice. Vraćao mu se glas oca, tako blizak, sav ozbiljan i ubrzan. Što bi on mislio o situaciji u kojoj mu se danas nalazi sin? Koji bi mu savjet dao? S godinama, i na Andrewa je došao red da postane gospodin Blake. Otvorio je oči i zatvorio ladicu.

Već je dulje vrijeme bio osjetljiv na sve one stvari koje se rade posljednji put, a da toga često nije bio ni svjestan. Osviještenje se zbilo zbog jednog izvjesnog događaja: posljednje večere s ocem, tog jednostavnog obroka kojeg je kraju privela njegova majka, požurujući ih sva nasmijana, jer nije htjela propustiti film na televiziji. O čemu su razgovarali? O svemu i ničemu. Neopterećeno brbljali o onima koji su vjerovali da će oni sutradan moći još toga sebi predbacivati. Sve je to postalo nemoguće još iste noći zbog puknuća aneurizme. A taj banalan trenutak postao je ključan, posljednji. Ta se večer zbila, evo ima i četrdesetak godina, a ipak, Andrew bi svaki put kad bi na nju pomislio, ponovo osjetio istu bol duboko u utrobi, isti osjećaj vrtoglavice, kao da mu je tlo izmicalo pod nogama. Otada bi svaki put strahovao da će mu život uzeti stvari do kojih mu je stalo. Još i gore od toga, strepio je da će mu uzeti ljude koje voli. Od toga je načinio jednu sasvim intimnu filozofiju: sve treba u svakom trenutku cijeniti, jer u svakom trenutku — sve može iščeznuti.

No strah ne sprečava opasnost i taj osjećaj nije spriječio ni nevolju da ponovo zakuca na vrata. Poslije toga, proživio je još mnogo: svoju ženu Diane koja se smijala na njegovom ramenu dok ju je još živu držao u naručju — jednog četvrtka poslijepodne. Svoju kćerku Sarah, koja ga je molila da joj ispriča priču prije spavanja — jednog utorka uvečer. Njezin posljednji teniski meč. Posljednji put kada su svi troje zajedno gledali film. Posljednju analizu krvi i rezultate koje je nevoljno pročitao. Lista je bila nepregledna i produljivala se svaki dan. Sve te stvari što, ključne ili beznačajne, prođu prije nego što ih se zaista stigne cijeniti, sve dok se ne skupe na plitici vage koja zbog toga pretegne na lošu stranu.

Kad bi ga shrvao umor, obuzeo bi ga grozan osjećaj da mu je život završio, da živi još jedino zato da bi ispunjavao obaveze u službi svijeta čije vrijednosti nije odobravao. Njegovi su se snovi okretali u njihovu grobu, a i on će im se ubrzo pridružiti.

Rukom je posegnuo za većom omotnicom čiji je sadržaj planski i u tajnosti pripremao već tjednima. Papiri, vječno papiri. Nije ju otvorio. Razmišljao je o svojim odlukama i onome što one podrazumijevaju. Procjenjivao je opet jednu po jednu, a da mi za jednom nije zažalio. Netko je pokucao na vrata. Omotnicu je brzo ugurao u prvu ladicu.

— Naprijed!

Pojavi se mlad čovjek u odijelu.

— Gospodine Blake, oprostite. Htio sam vam nešto reći.

— A to niste stigli u četiri sata sastanka, gospodine Addinson?

— Žao mi je što reagirate ovako loše na naše prijedloge. Trebali biste razmisliti.

Da je bio kakav mladi gepard, Blake bi mu skočio u lice i raskomadao ga, no bio je stari lav. Samo se kratko podsmjehnuo.

— Razmisliti? Mislim da mi to još uvijek dobro ide, a svakako me baš zato vaši »prijedlozi« i iritiraju.

— Ali to je za dobro tvrtke...

— Jeste li sigurni u to? Ne izazivajte me, Addinsone. Vi i vaši kolege ste me dovoljno ometali za danas.

— Mi ipak dajemo sve od sebe, i to u svačijem interesu...

— U svačijem interesu? Za koga radite vi, gospodine Addinson? Što su vas to učili u tim školama iz kojih izlazite kao da ste pokupili znanje cijelog svijeta? Ne pridajete apsolutno nikakvu važnost našim proizvodima. U potpunosti se rugate klijentima za koje ih izrađujemo. Vaša deviza je prodati što više čak i ako ljudima to ne treba, proizvesti po najmanjoj cijeni pa makar i preko leđa onih zbog kojih tvornice uopće rade, a sve to umnažajući sredstva koja vas uzdižu, obogaćuju, i sve tako dok ne odete negdje drugdje gdje vam je još bolje, ili gore, ovisi kako gledamo na stvari.

— Vrlo ste strogi.

— Fućka mi se za vaše mišljenje. Dok ste vi u glavama vaših roditelja bili tek mutna ideja, ja sam već upravljao ovom tvrtkom! Na početku sam se poslu učio tako da sam meo tvornicu. Znam svaki njezin kutak. Ja nisam došao iz škole u kojoj su mi glavu punili lažima poput te da sam ja neki kralj svijeta. Ja sam naučio živjeti, kao što sam naučio ime svakog suradnika, imena njihovih žena i djece koju sam gledao kako odrastaju. Djelujem vam kao stari kreten? Sve vam je ovo što pričam zastarjelo i zvuči kao prodika? Ne zanima me. Ja sam šef, a vi moj zaposlenik.

— Svijet se mijenja, gospodine Blake. Treba se prilagoditi.

— Prilagoditi se perverzним sustavima koje osmišljavate vi i vama slični. Svi vi služite isključivo sebi samima. I dozvolite mi da napomenem da će vam ta pretjerivanja jednog dana doći glave. Vi svakako niste imbecil, Addinsone, ali nije inteligencija ta koja određuje čovjekovu vrijednost, već način na koji on tu inteligenciju rabi.

— Vaši veliki principi neće spasiti našu tvrtku, gospodine Blake.

— A vaši mali će je srozati. I ne zaboravite da je to *moja* tvrtka. Već preko šezdeset godina proizvodimo limene kutije. Naši klijenti cijene naše proizvode jer su postojani i funkcionalni. Možda su manje glamurozni od fluorescentno zelenih plastičnih kerefeka koje su u modi nekoliko tjedana, ali su korisni. Mi imamo svrhu, gospodine Addinson. Ljudi računaju na nas! Nisam više ni siguran razumijete li taj koncept... Stoga, usprkos vašim maglovitim teorijama, nećemo smanjiti gustoću našeg metala da bi se povećala fluktuacija. Nećemo seliti da bismo profitirali od izrabljivanja radne snage. Uradimo svoj posao! Što me, gospodine Addinson, dovodi do pitanja: a koji je vaš? Da optimizirate? Briljirate? Širite tržište? Iskoristite prilike? Riječi — kakav pretenciozan žargon da biste sebi dali na važnosti.

— Ne biste prodavali bez nas...

— Mislite? A ipak smo to uspijevali preko pedeset godina. Nekako naivno ipak mislim da se korisne stvari prodaju bez problema, a da se svim mogućim sredstvima lansirati moraju upravo beskorisnosti koje stvara ovo naše vrijeme. No da se vratim na ono

o čemu je riječ, neću vam dopustiti da na mojoj tvrtci oštrite svoje vučje očnjake.

— Nećete uvijek imati izbora, gospodine Blake. Nisam sam, i banke se slažu sa mnom.

— Prijetite mi?

— Dolazim k vama s miroljubivim namjerama, a vi me vrijeđate.

— Dolazite me izazivati, a ja vam odgovaram. A sada idite. Dosta sam vas trpio za danas. No ipak vam moram zahvaliti, Ad-dinsone: ako sam i sumnjao u ono što slijedi, vi ste me razuvjerili.

— Što želite reći?

— Vidjet ćete da sam i ja sposoban za inovacije... Izadite.